پێویستە ئەو مادده یاساییەی بەرەنگاربوونەوەی ماددەی هۆشەبەر هەموار بکرێتەوە کە دەڵێت: «بازرگانانی ماددەی هۆشبەر بە سزادان بە لەسێدارەدان، یان زیندانی هەتا هەتایی سزا دەدرێن»، بگۆڕێت بە «بە سزادان بە لەسێدارەدان سزا دەدرێن»

پ.د.تافگە عەباس بوستانی

مامۆستای یاسا لە زانکۆی سەلاحەدین:

پ.د. تافگە عەباس بوستانی، مامۆستای یاسایە لە زانکۆی سەلاحەدین، پسپۆڕە لە یاسای تاوانی (القانون الجنائي)، بەشێك لە دکتۆرانامەکەشی تایبەت بووە بە بازرگانیکردن بە ماددەی هۆشبەر وەك تاوانێك کە ڕەهەندێکی جیهانی هەیە، هەروەها یەکێکە لەو ئەکادیمییە چالاکانەش کە جیا لەوەی چەندین توێژینەوەی گرنگی هەیە، بە دەیان سیمینار و کۆڕی لەسەر بەکارهێنەران و بازرگانیکردن بە ماددەی هۆشبەر و تاوانەکانی دیکەی کۆمەڵگەی پێشکەش کردووە، لە گفتوگۆی ئەمجارە «ماددەی هۆشبەر و مەترسییەکانی»، جیا لەوەی کە زۆر بە وردی ڕەهەندە یاساییەکانی ئەم بابەتەی خستە ڕوو، لە هەمان کاتدا چەندین پێشنیار و ڕاسپاردەی گرنگیشی پێشکەش کردین.

پرسی ماددەی هۆشبەر و بازرگانی پێکردن و ئالوودەبوونی، پرسێکی جیهانییە و زۆربەی دەوڵەتانی جیهان بە هەرێمی کوردستانیشەوە بەدەست ئەو کێشەیەوە دەناڵێنن.

دەوڵەتی عێراق کە ئێمەش بەشێکین لەو دەوڵەتە، هەتا کۆتایی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو بە خاوێنترین دەوڵەت لە ماددەی هۆشبەر دادەنرا، ئەمەش لەبەر دوو هۆکاری سەرەکی:

١- یاسای ژمارە ٦٨ ی ساڵی ١٩٦٥ کە تایبەت بوو بە بەرەنگاربوونەوەی ماددەی هۆشبەر، یاسایەکی زۆر توند بوو، ئەم یاسایە تا ساڵی ٢٠١٧ جێبەجێ دەکرا، لە ساڵی ٢٠١٧ یاسای ژمارە ٥٠ دەرچوو و جێگەی ئەم یاسایەی گرتەوە.

٢- کۆنترۆڵێکی تەواوی هەموو سنوورەکان کرابوون، بە جۆرێك کەس نەیدەتوانی ماددەی هۆشبەر بێنێتە ناو وڵات، ئەگەر حاڵەتێکی قاچاخچێتیش هەبووایە، ئەوە زۆر دەگمەن بوو.

بەڵام ئێستا ئەوەی لە دەزگاکانی ڕاگەیاندن گوێمان لێی دەبێت، ئەوەمان پێ دەڵێن کە بەداخەوە خەریکە بڵاوبوونەوەی ماددەی هۆشبەر لە عێراق و هەرێمی کوردستان دەبێتە دیاردەیەکی ترسناك، بۆیە دەبێت ئێمە بە زووترین کات بە دوای ئەو هۆکارانەدا بگەڕێین و چارەسەریشیان بۆ بدۆزینەوە.

من لە بەشێکی نامەی دکتۆراکەمدا باسی تاوانی بازرگانیکردنم بە ماددەی هۆشبەر کردووە، ئەم تاوانە ڕەهەندێکی جیهانی هەیە و یەکێکە لەو تاوانانەی کە پرەنسیپی پسپۆڕی جیهانی (مبدأ الاختصاص العالمي)ی لەسەر جێبەجێ دەکرێت، بە پێی ماددەی (١٣)ی یاسای سزادانی عێراقی، ئەمەش بەو مانایەی هەر کەسێك بازرگانی بە ماددەی هۆشبەر بکات و بیگوازێتەوە بۆ وڵاتێکی دیکە و لە هەر شوێنێك دەستگیر بکرێت، ئەوا بە یاسای ئەو وڵاتە مامەڵەی لەگەڵ دەکرێت، لەم چوارچێوەیەدا یاسای ژمارە ٦٨ی ساڵی ١٩٦٥ یاسایەکی زۆر باش بوو، لەبەر ئەوەی (بازرگانیکردن، چاندن، دروستکردن، مامەڵەپێکردن) بە ماددەی هۆشبەر، بە بازرگانیکردن بە ماددەی هۆشبەر لە قەڵەم دەدرێت و سزاکەی لەسێدارەدانە، بەڵام لە یاسای ژمارە ٥٠ی ساڵی ٢٠١٧ی حکومەتی عێراق و یاسای ژمارە ١ی ساڵی ٢٠٢٠ی حکومەتی هەرێم، ئەم ماددەیە کراوە «بە سزادان بە لەسێدارەدان، یان زیندانی هەتا هەتایی»، من پێموایە نەدەبوو ئەم ماددەیە بگۆڕدرایە و دەبوو لە سێدارەدان بۆ بازرگانیکردن بە ماددەی هۆشبەر بمابایە و جێبەجێش بکرایە.

خاڵی کەموکورتی لە یاسا کۆنەکەی عێراقدا ئەوە بوو کە تەنیا ئەو ماددانە بە ماددەی هۆشبەر لە قەڵەم دەدران، کە لە چوارخشتەی یاساکە پۆلێن کرابوون، بەڵام هەندێك ماددەی دیکە هەبوون وەك بەرپرزانیش ئاماژەیان پێ کرد، وەك (ئارتین، سۆمادرین، ترامادۆل، ئەلەرمین، توسیرام، کەپتاگۆن، سیکۆتین و...هتد)، ئەمانە پێشتر بە ماددەی (سەرخۆشبوون) سزا دەدران، بەڵام لە ساڵی ٢٠١٢ وەزارەتی تەندروستی هەرێمی کوردستان ئەمەی چارەسەر کرد و بەیاننامەیەکی بڵاو کردەوە و حەوت جۆری دیکەی بە ماددەی هۆشبەر لە قەڵەم دا.

لە ساڵی ٢٠١٨ پێش ئەوەی یاسای ژمارە یەکی ساڵی ٢٠٢٠ دەر بچێت، من لە یەکێك لە چاکسازییەکان سیمینارێکم لەسەر یاسای ژمارە ٥٠ی ساڵی ٢٠١٧ی عێراق بۆ ئالوودەبووانی ماددەی هۆشبەر پێشکەش کرد، لەم سیمینارەدا باسی بڕگە و ماددەکانی یاسا ژمارە ٥٠ی عێراقم دەکرد، کە بە چ شێوەیەك بەکارهێنەرانی ماددەی هۆشبەر سزا دەدرێن، یەکێك لە ئالوودەبووانی ناو سیمینارەکە پێی گوتم: «ئێمە تاوانبار نین، ئێمە نەخۆشین و پێویستە چارەسەر بکرێین»، لە ناو ئالوودەبوواندا هەبوو دەیگوت: «من ئەمە سێیەمین جارە زیندانی دەکرێم»، ئەم واقیعە ئەوەمان پێ دەڵێت، کە ئەوانە دەگیرێن و ئازاد دەکرێن، بەڵام هەر نەخۆش و ئالوودەبوون و چارەسەر نەکراون، ئەوەمان پێ دەڵێت «ماددەی هۆشبەر دەبرێتە ناو چاکسازییەکان»، ئەمەش زۆر زۆر مەترسیدارە و، لەم حاڵەتەدا چاکسازییەکان خۆیان دەبن بە شوێنێك بۆ بڵاوبوونەوەی ماددەی هۆشبەر.

ئەم حاڵەتە لە یاسای ژمارە ١ی ساڵی ٢٠٢٠ هەرێمی کوردستان چارەسەر کراوە، ماددەیەکی باس لە دامەزراندنی سەنتەرێکی تەندروستی بۆ چارەسەر و شیاندنەوەی ئالوودەبووانی ماددەی هۆشبەر دەکات، ئێستا خەریکن ئەو سەنتەرە دادەمەزرێنن، بەڵام دەبوایە پێش دەرچوونی ئەم یاسایە، ئەو سەنتەرە ئامادە بکرایە، بۆ ئەوەی لەگەڵ دەرچوونی یاساکە بە ڕێکوپێکی جێبەجێ بکرایە.

ئاستی بەکارهێنەرانی ماددەی هۆشبەر جیاوازە، ئەوەی گەیشتە ئاستی ئالوودەبوونی تەواو، ئەوە بە نەخۆش لە قەڵەم دەدرێت و دەبێت چارەسەر بکرێت، بەڵام ئەوەی ماددەی هۆشبەر بەکار دەهێنێت و نەگەیشتووەتە حاڵەتی ئالوودەبوونی تەواو (معتاد) ئەوە دەکرێت لە چاکسازییەکاندا لە ڕێگەی ئەو بنکە تەندروستییەی هەیەتی و، هەروەها بە ڕێگەی چاودێرییەکی دەروونی دەتوانرێت وایان لێ بکرێت کە واز لە ماددەی هۆشبەر بهێنن.

لە یاسای ژمارەی ١ی ساڵی ٢٠٢٠ بۆ بەرەنگاربوونەوەی ماددەی هۆشبەر، بەڕێز

دەوڵەتی عێراق کە ئێمەش بەشێکین لەو دەوڵەتە، هەتا کۆتایی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو بە خاوێنترین دەوڵەت لە ماددەی هۆشبەر دادەنرا

خەریکە بڵاوبوونەوەی ماددەی هۆشبەر لە عێراق و هەرێمی کوردستان دەبێتە دیاردەیەکی ترسناك، بۆیە دەبێت ئێمە بە زووترین کات بە دوای ئەو هۆکارانەدا بگەڕێین و چارەسەریشیان بۆ بدۆزینەوە

ئێستا لە هەوڵی دامەزراندنی سەنتەری چارەسەر و شیاندنەوەی تووشبووانی ماددەی هۆشبەرن، ئەم سەنتەرەش جیا لە چارەسەری تەندروستی، شیاندنەوەشی لەگەڵدایە، کە لەلایەن کۆمەڵناس و دەروونزانەکانەوە ڕاهێنانیان پێ دەکرێت بۆ ئەوەی دووبارە تێکەڵاوی کۆمەڵگە بکرێنەوە

حاڵەتی بازرگانیکردن بە ماددەی هۆشبەر ئاسایشی نەتەوەیی و ئاسایشی کۆمەڵگە دەخاتە مەترسییەوە و دەبێتە پەتایەک بۆ ئیفلیجکردنی توانای گەنجەکانمان و کاولکردنی کۆمەڵگەکەمان